

17. CELOSTÁTNÍ PŘEHLÍDKA VÝTVARNÝCH PRACÍ DĚTÍ A MLÁDEŽE, NGP PRAHA 2023 a co napadá členy odborné rady NIPOS, útvar ARTAMA pro dětské výtvarné aktivity k tématu BLÍZKO I DALEKO“:

ZDENĚK BABINEC

Z pozice učitele výtvarného oboru vnímám vztah svých žáků ke skutečnosti jako zcela jiný než před dvaceti lety. Řada z nich žije již nyní více ve vzdáleném virtuálním světě než v tom bližším, skutečném. Počítačové hry jsou dnes na takovém stupni vývoje, že mažou hranici mezi skutečností a virtuálním světem. Podobně to dělají i sociální sítě. Komunikuje se daleko víc s tím, kdo je daleko než s tím, kdo sedí vedle v pokoji nebo za zdí. Vytváří se vztahy na dálku, skupiny s podobnými zájmy, používají se přezdívky a možnost osobního setkání není zapotřebí, často je i zklamáním.

Když jsem krátký čas bydlel v panelovém domě, spal jsem v ložnici s hlavou u zdi. Za tou zdí spal soused, nevím, jak se jmenoval, ani jsme se nezdravili, ale vadil mi ten pocit, že má celou noc hlavu 15 až 20 centimetrů od té mé. I když nás dělilo 10 cm betonu. Fyzicky byl blízko ale ve skutečnosti neskutečně daleko. Věděl jsem o jeho existenci ale nic o něm, neznal jsem ho.

Vzpomněl jsem si na to, když jsem si v DOX prohlížel fotografie Michaela Wolfa, které zprostředkovávaly pohled na obrovské bytové domy se spoustou nájemníků, kteří ačkoli k sobě měli fyzicky velmi blízko, ve skutečnosti se neznali a byli si vzájemně cizí. Potkat se mohli jen ve výtahu. Fotografie tak působily stísněným dojem odcizení, odosobnění, vyvolávaly stav úzkosti.

V současné době díky telekomunikačním prostředkům a médiím navazujeme vztahy na dálku, a ačkoli jsme fyzicky daleko, často se s některými přáteli za celý život nepotkáme, přesto k nim máme blízko. Komunikujeme na dálku a přenášíme tak názory, pocity, dokonce vizuální záznamy a máme tak pocit, že jsou nám blízko a že jsou součástí našeho života.

Řada lidí sleduje televizní seriály a telenovely, v nichž herci stárnou zároveň s nimi. Prožívají tak příběhy lidí, herců, jako by to byl příběh jejich sousedů. Ovlivňuje to jejich chování, cizí osudy se stávají součástí jejich života. K hercům mají blíže než k lidem ve svém okolí.

V životě potkáváme spoustu lidí. S některými se spřátelíme, s jinými se pouze zdravíme, přesto že jsme s nimi denně v kontaktu. Ačkoli jsou nám fyzicky blízko, mají jiné názory než my, dívají se na svět jinými očima. Nejsme schopni přijmout jejich pohled na způsob řešení problémů, na svět. Jsou nám jednoduše myšlenkově příliš daleko. Ačkoli se snažíme, nemůžeme se s jejich myšlením ztotožnit ani smířit. Často tak vznikají konflikty mezi inteligentními, vzdělanými lidmi, kteří bydlí v jednom domě, žijí podobný život, mají podobné zaměstnání, jsou s námi denně v kontaktu, ale názorově jsou nám tak daleko, že bližší vztah nejsme schopni navázat.

Téma blízko i daleko proto vnímám jako téma mezilidských vztahů. Je to důležité téma k zamyšlení zejména v dnešní složité době, v polarizované společnosti, v době, kdy média dokáží ovlivňovat naše názory a postoje a tím i naše vztahy, postoj k osobnostem, událostem, ke společnosti. Ne každý má sílu odolat tlaku médií a zachovat si svůj názor, svou tvář.

Je řada lidí, kteří jsou mi blízko pro svoje názory, s nimiž se cítím dobře, v jejichž společnosti se dobře bavím a mám v nich oporu. Oni ve mně taky.

Jsou také lidé, které denně potkávám, s nimiž se stýkám v zaměstnání, ale s jejichž pohledem na svět a na řešení jeho problémů nesouhlasím. Poněvadž nejsem schopen s nimi najít společnou řeč, nevyhledávám jejich společnost a jsou tak pro mne neuvěřitelně vzdáleni.

To, co je blízko, může být i hodně daleko.

Myslím, že lidé by neměli podléhat médiím a žít ve virtuálním světě, ale spíš hledat cestu k porozumění těm, s nimiž se stýkají, kteří jsou blízko ale často myšlenkově (názorově) vzdáleni. Možná se tomu dá říct pochopení, možná se pak z daleko stane blízko.

Z výtvarného hlediska se nabízí hledání cesty, hledání souvislostí, snaha o přiblížení.

JIŘÍ HANUŠ

Fenomén internetu - např. soc. sítě nám přinášejí mylný dojem blízkosti našich virtuálních "přátel", míst nebo informací. Vše máme "na dosah", ale přitom velmi daleko.

Zranění, potažmo nemoc - karanténa. Jsme upoutáni na lůžko, nebo trpíme infekční chorobou. To nás vzdaluje od ostatního světa, který je za okny nemocnice nebo našeho bytu.

Rodinné nebo partnerské vztahy - mohou být někdy patologické. Rodina nebo partner jsou nám nejbližší ze všech lidí, přitom se nám někdy oddálí natolik, že se stanou našimi nepřáteli. S životním partnerem, se kterým by si měl být člověk nejbližší, si můžeme být za určitých okolností velmi vzdálení. Vlivem nedorozumění, konfliktů, ztrátou společných zájmů, aktivit a lásky.

Čas - např. vzpomínky (fotografie), jsou naší trvalou součástí - tedy blízko - ale časově jsou již velmi vzdálené v hluboké minulosti.

K času mě napadlo ještě umění (kultura obecně) - historická architektura, malířství a sochařství. Je stále ještě tu, jako připomínka toho, co bylo.

KVĚTA HERNÍKOVÁ

Téměř neomezené téma je velkou výzvou, ostatně jako u všech předchozích přehlídek. Základ práce bude vycházet z vymezení oblasti, ve které lze BLÍZKO a DALEKO aplikovat. Izolovat pro výtvarnou tvorbu z celé škály inspirativních okruhů a současně uvažovat o možnosti různých výtvarných forem, vzájemně je přibližovat nebo vzdalovat, výtvarně obohacovat ...to je nejnáročnější část práce.

Můžeme vycházet z kultury všeobecně, z hudby, z literatury, z výtvarného umění, jazyka, psychologie, historie, sociologie a celé škály vztahů a oborů. Nositelkou výtvarné výpovědi bude zvolená výtvarná forma. Měla by vypovídat o blízkosti i vzdálenosti obsahové, myšlenkové, vztahové, přímé i nepřímé a zprostředkované. Blízkost a vzdálenost v prostoru, čase, perspektiva, organizace prostoru, prostorové vztahy, vzájemná spojitost, podobnost, rozdílnost, časová posloupnost, vizuální sounáležitost.

Inspirace

Jiří Synek, Daleko blízko – poezie s ilustracemi Vladimíra Doležala, Český spisovatel 1993

Smysl pro intonační možnosti a jemnosti českého jazyka si básník zachoval, přestože žil dlouho v cizině. V básních je často zobrazen motiv české krajiny.

František Listopad, rodným jménem Jiří Synek, v Portugalsku známý jako Jorge Listopad, byl český a portugalský spisovatel, básník, esejista, kritik, překladatel, novinář, divadelní a televizní scenárista a režisér.

JIŘÍ RAITERMAN

Přitahuje mne kontrast mezi fyzickou identitou, materiálním a hmatatelným světem na jedné straně a virtuálním světem na straně druhé. S tím souvisí naše "víra" v obrazy věcí a událostí, které nejsme schopni si bezprostředně ověřit. To tematizuje úvahu nad médii, prostředky, prostředníky, nástroji, ale i nad našimi smysly a jejich spoluprací s mozkem, stereotypy, předsudky. A to mi dále evokuje vztahy - vztahy obecně (mezi lidmi, místy, odcizení, vztah k cizincům, k sobě, k vlastnímu obrazu a záznamu, vztah k přírodě, ke světu). Jak kdysi napsal Gregory Corso: "The further you leave, the nearer you arrive." Možná, už je to dávno.

Inspirace

Douglas Gordon, Eva Jiřička, Krištof Kintera, Filip Cenek, Adam Kašpar

JANA RANDÁKOVÁ

Blízko - známo, oáza, intimita, rodina, přátelství, něha, láska, stavba, příbytek, teplo, ale i nepohodlí, nutnost vybrat si ty nejdůležitější věci pro život, „návrat ke kořenům“ (řemesla, materiály, technologie, vědní obory a umění), vnímání detailů...

Daleko - neznámo, sny, volnost, svoboda, prostor, putování, pozorování, objevování a nalézání, jít, zastavit se, koukat, vnímat...

Inspirace

Bohumil Hrabal, Václav Hrabě, Josef Kainar, Edward Lear, Daisy Mrázková, Arthur Ransome, Jiří Suchý, Jiří Šlitr nebo Jiří Teper, přítel básník z rodného Nymburka. V útlých sbírkách *Milovaný obraz*, *Vymyslel anděly*, *Rychlejší než zvuk*, *Grand Hotel Nymburk*, *Říkaný z peří*, *Žabky na Labi/Pštroší blues*, *Prahou jít a koukat*, *Španělská škola nebo Co mně napsal hadilov pisař budete okouzleni blízkými věcmi a známými místy, objevíte a pocítíte důvěrné vůně, zvuky a barvy.*

Jiří Teper: Říkaný z peří / Jak je to se skřivánky

Skřivánci na nebi, věc je jistá, při zpěvu se nehnou z místa.

Je to těžké k pochopení. Jsou snad k nebi přilepení?

Nebo je tam drží síla sluníčka, když zasvítí?

Podle pana Bohumila

skřivánci visí na niti.

SIMONA SVATOŠOVÁ

Já osobně vnímám toto téma skrze film Wima Wenderse "Tak daleko, tak blízko!" (1993), který řeší téma nemožnosti ovlivnit lidské životy a dění okolo sebe. Zároveň odhaluje slabiny lidského chování.

V současné době se mi jeví tento pohled velmi aktuální. Nabízí palčivé téma pravdy a lži.

Témata: Manipulace, realita versus fikce.

Realita a fikce v umění.

Interpretace tématu.

Inspirace

Citace z dialogu "andělů" z filmu "Tak daleko, tak blízko!": <https://www.kfilmu.net/film/tak-daleko-tak-blizko/>

"Je to tak vyčerpávající milovat lidi, kteří před námi utíkají pryč. Proč se nám stále více vyhýbají?"

"Lidé věří víc v tento svět než v anděly."

"Oni očekávají představy, aby utlumily svůj strach, naplnily svoje sny a touhy "

"Lidské bytosti nevládnou zemi. Zem je jejich pánem."

"Teď jsou lidé obklopeni novými klamy každý den. Hlasitější, nižší a dotěrnější lži otupují jejich smysly.."

JAN SVOBODA

Naléhavé problémy společenského až planetárního významu (podle některých vědců např. stojíme tváří v tvář vymírání druhů), poptávky ideologických objednávek - trendy, kampaně.

Ztráta pohodlí, „jistot“ – obtížné až nemožné dobírání se „pravdy“ – zahlcenost „rovnocennými“ informacemi, dezinformacemi. Turbulentní změny či proměny „světa okolo nás“ nedůvěra k čemukoliv, rezignace, emotivní stoupenectví – ne pro důkazy, ale proto, že se mi to líbí – protože chci (přeji si) aby to tak bylo.

Zacilené permanentní ataky vizuálních (ale i ostatních) prostředků - bazar vizuální smyslovosti, divadelnosti, surreálních vizí, fantaskna, retra...

Inspirace

Kryštof Kintera, Pavel Mrkus, Frederico Diaz, Magdalena Jetelová, Michael Bielicky, Karel Malich, filmová tvorba – *Duna*, *Batman ...*

ZDENA SYNECKÁ

Téma 17. přehlídky - Blízko i daleko - se mi zdá téměř bezbřehé. Jak se k němu stavějí děti nebo kantoři, nemohu posoudit. Chybí mi s nimi styk, ale protože znám ty gejzíry nápadů z minulých přehlídek, těším se na milá překvapení i tentokrát.

Pravděpodobně asi každému naskočí pohyb v prostoru a čase, tedy cestování nejrůznějšími způsoby. Bavilo by mě kreslit si cestovní deník s minimem textu, vytvořit obrázkovou mapu cesty, slepit koláž třeba i s použitím dokreslených pohlednic, jízdních řádů nebo fotografií do deníku nebo alba, nakreslit vtipný komiks, nakreslit (namalovat, vymodelovat) přivezený vzpomínkový předmět s příběhem, vytvořit malý kabinet kuriozit z cesty... O inspiraci není nouze – asi bych sáhla ke Karlu Čapkovi, K. H. Máchovi, Jiřím Šlitrovi, Hanzelkovi a Zikmundovi, ale zcela určitě k Frantovi Skálovi a jeho deníku z pěší cesty z Prahy do Benátek nebo bych zašla do planetária... To cestování by se dalo vyjádřit i pohledem na cestovní prostředky – současné ale i historické od kolesky k formuli a kosmické raketě. Příslovce daleko i blízko se mi spojuje i s pohybem ve sportu - během, skokem, hodem, lyžováním, plaváním...

A dalo by se přemýšlet o vztazích v rodině, pokusit se o strom života rodinného klanu v portrétech, tedy jakousi genealogii (od vzdálenějších prarodičů k sobě zná snad každý).

Konečně mě napadá současný vývoj komunikace (moji SMS dostane vzdálený přítel vmžiku, mohu hovořit a dokonce vidět volaného na velké vzdálenosti, ostatně možnosti na sociálních sítích znají děti lépe než já a jistě by chytré hlavy našly způsob výtvarného vyjádření).

A na trpký závěr mě napadá, jak zálný koronavirus z daleké Číny se bleskem zabydlel na celém světě. Potvrzuje tedy i téma naší přehlídky, byť obráceně, že v dnešním globálním světě je každé daleko i blízko.

BARBORA ŠKALOUDOVÁ

Osobně mne přitahuje rozpor nebo napětí vyvolané těmito slovy. Někdy blízko je daleko a naopak. Tento nesoulad vyvstává i v poznávání. Stává se mi, že zdánlivě blízké se mi při bližším ohledávání jakoby vzdaluje, protože zjišťuji, že to neznám. Naopak to, co mi připadá, že mě svým přístupem mívá, mě pak překvapuje, zaujme a stává se mi blízké.

Téma blízko i daleko podle mě nabízí různé možnosti prozkoumávání, záleží od koho, kam se dívám a z jakého úhlu, v jaké vzdálenosti, měřítku. Můžeme odstoupit a dostat se blíž, z blízka nahlédnout dál. Vytvořit nečekaná setkání. Prostřednictvím nových technologií můžeme překlenout tyto mezery i vzdálenosti.

Inspirace

Zvukové instalace: <https://christinakubisch.de/>

Site-specific instalace: <http://www.elmgreen-dragset.com>

Enviromentální projekty: <https://olafureliasson.net/>

Imerzivní instalace: <https://www.teamlab.art/>

RADKA VAŇKOVÁ

Spojka „i“ dává tyto dvě vzdálenosti dohromady. Mohou tedy existovat spolu? Je něco zároveň blízké i vzdálené? Současný svět komunikačních technologií přibližuje i vzdaluje. Pojdme poznávat blízké (leč vzdálené) světy. Zkracujme vzdálenosti k těm, kteří jsou vlastně blízko nás.

Sdílejme, co je nám blízké. Pořizujme obrazové záznamy, fotografie, hrajme si s rukopisem našich předků, pátrejme v rodinných archivech, pracujme s filmovým či zvukovým záznamem, hlasem, s prostorem domu, bytu, města, s vnitřním prostorem sebe sama, s vůněmi, doteky. Dejme prostor rodinným příběhům a historkám. Pracujme s obrazem sebe i druhých, se zrcadlem, odrazy – skutečně i obrazně. Se světlem, tmou.

Vytvářejme a navrhujme prostory, ve kterých se bude dařit dialogu, prostory pro setkávání a komunikaci.

Přemýšlejme v konceptech. Všimějme si cest. Těch skutečných, hmatatelných i těch pomyslných (tj. například „cest k sobě“). Tvořme nové cesty. Vyjděme ven, do města, do přírody, do galerie. Hledejme cesty k současnému umění a vedme s ním otevřený dialog. Je pro nás daleko?

Nevadí. Možná někde blízko existuje bod, ve kterém se (nejen s ním) potkáme.

/Performance Kateřiny Šedé / kresby, performance, sochy a instalace Evy Koťátkové/ fyzické básnictví Petra Váší/ pevné i pohyblivé obrazy a zvukové stopy ulovené vlastním mobilním telefonem/ fantazie Petra Nikla/ kufr na půdě se starými rodinnými fotografiemi/ staré i nové mapy/ kočka na okně/ stezka v trávě vyšlapaná mimo určené chodníky/ básně Christiana Morgensterna/ zmeškaný hovor/ síť/

JAROSLAV VANČÁT

Blízko i daleko, daleko i blízko

Když jsme přemýšleli o tématu další přehlídky, bylo ještě před Covidem i před nynější hrůznou válkou. Přesto jsme pociťovali, že se začínají proměny, které ukazují, že jako lidstvo máme k životu omezený prostor (nejdůležitější s nárůstem skleníkových plynů), a že to, co se stane na jakémkoli místě zeměkoule, má dopad i na nás. Z dalekého se stává blízké, to může přinést - zejména při raketovém rozšiřování nových technologií - účinky blízkého i tam, kde jsme si dosud mysleli, že je velmi daleko.

Téma rezonuje u každého z nás. Jak uvedla Zdena Synecká, není to lehké téma. Je v něm spousta abstraktních pojmů, zdaleka ne prožitých i většinou dospělých. Je to však téma stále naléhavější, jak ukazují aktuální události. Nemělo by nás ale vést k vyprázdněným ideovým symbolům, ale k hledání nového způsobu myšlení.

Často totiž převládá katastrofický scénář, povstaly z toho, jak se propojený svět stává složitější a tím méně mu rozumíme. Proto je třeba podpořit obrazy a myšlenky, které odhalují tuto provázanost a vzájemnou závislost, preferující spolupráci, k jejíž ochraně přirozeně patří odpor vůči jakékoli agresorské válce. Nynější válka není pouze válka mezi Ruskem a Ukrajinou, ale jizvou na tváři Země. Zacelování jejích důsledků dopadne i na ty z nás, kteří se cítí od války daleko.

Napadají mne jednoduché performance, které mohou být podnětem ke konkrétnosti, pochopitelné každému: Ať každý z účastníků zkusí najít nebo přinést ze svých věcí tu, která pochází z největší dálky. Ať všichni společně zkusí pak rozprostřít síť z drah, kterými se sem ony věci mohly dostat. Jindy můžeme vytvořit leporelo z obrazů vzdálených míst, která bychom chtěli navštívit a leporelo, které bychom vezli s sebou, abychom mohli ukázat, co považujeme pro sebe za nenahraditelně blízké. Jako u všech předchozích témat, kde jsme se snažili rozšiřovat hranice viděného i myšleného, se těšíme na společné výsledky.

ALENA ZUPKOVÁ

relativita vzdáleností, co je pro někoho blízko, to je pro druhého daleko
výšky a hloubky, výšiny a hlubiny v reálném světě, v pocitech, v prožitcích
úhel pohledu, podhled, nadhled, jak ovlivňují vnímání skutečnosti
nadhled jako životní postoj a naopak pád a pocit, že jsem na dně
osobní blízkost, doteky, haptické vjemy v kontrastu samoty, odcizení
vztahy na dálku, zprostředkovaná setkání
daleko a blízko v čase, návrat do minulosti, minulost blízka i vzdálená, vize budoucnosti, radostná očekávání,
strach
zkreslené informace díky dlouhému přenosu v čase nebo díky velké vzdálenosti, manipulace s informacemi v
médiích
radost ze vzájemné blízkosti, společného prožívání tady a teď
vnitřní svět člověka – odhalený, plný vzájemného porozumění a naopak skrytý, nepoznaný, tajemný, nečitelný
vnímání světa - mladými lidmi, vrstevníky, dětmi, členy různých generací - soulad, střet
co znám, čemu rozumím, to je mně blízké, co neznám, neumím pochopit, je mně vzdálené

LENKA FELDSTEINOVÁ

V dnešním globálním světě, co je fakticky daleko, se díky novým technologiím jeví blízko, co je blízko, může být velmi vzdálené (sociální sítě – zdá se nám, že se navzájem dobře známe, zdá se nám, že známe sami sebe). Cokoliv se v naší realitě děje, byť vzdáleně, se nás dotýká, někdy více jindy méně. Jakýkoliv konflikt, impulz, klimatické změny mají dopad na vzdálená místa – tzv. „Efekt motýlích křídel“

Téma můžeme nahlížet:

faktograficky (blízké a daleké země, rozdíly, srovnání, možnosti)

časově (vzpomínky, minulost, přítomnost, budoucnost)

metaforicky (vztahy k sobě, druhým, navzájem)

materiálově (příjemné x nepříjemné, prorůstání)

můžeme prozkoumávat, ohmatávat a měnit veřejný prostor

Příklady:

SOUSEDSKÉ VTAHY - vztahy mezi lidmi, i v rodinách, v regionu

VÝTVARNÍCI MINULOSTI - jak k nám mluví dnes, jak nás ovlivňují, byli vizionáři

ČAS - vzpomínky, přítomný okamžik

SNY - hloubky vědomí prosakující do našich životů

SVĚTLO - rychlost světla, pronikání

Inspirace

<http://www.artnet.com/artists/andy-goldsworthy/> - vztah k přírodě, reakce na ni

<https://artpil.com/maqdalena-jetelova/> - instalace v prostoru

<http://richardloskot.net/> - světelné instalace, reakce na výtvarníky minulosti

<http://www.veronikapsotkova.net/> - vztahy

<https://www.katerinaseda.cz/> - komunitní projekty